

SWOT-матриця Миколаївської області

SWOT-матриця є методом визначення конкурентних переваг, викликів та ризиків області, яка дозволяє виявити взаємозв'язки між внутрішніми чинниками – сильними та слабкими сторонами суб'єкта аналізу та зовнішніми впливами – можливостями та загрозами.

Зазначені зв'язки дозволяють визначити стратегії подальших дій, в основу яких можуть бути покладені наступні чинники:

«Порівняльні (конкурентні) переваги». За допомогою матриці зв'язків між внутрішніми чинниками, зокрема сильними сторонами та зовнішніми впливами – можливостями, визначаються найбільш важливі сильні сторони регіону, які краще за інших сприймають вплив зовнішніх факторів та можуть надати істотний поштовх для розвитку регіону.

«Виклики». У цьому випадку матриця зв'язків використовує зовнішні сприятливі тенденції для зменшення вразливості регіону та мінімізації негативних наслідків існування його слабких сторін.

«Ризики». Матриця зв'язків між слабкими сторонами та загрозами дозволяє враховувати найбільш імовірні зовнішні загрози, які можуть впливати на найбільш слабкі сторони регіону

Суцільна лінія на схемах означає сильний вплив, пунктирна – слабкий. Саме ці зв'язки дозволяють визначити конкурентні переваги, виклики та ризики під час розробки Стратегії розвитку області. Далі вони є основою для ***стратегічного вибору*** – формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку області на довгострокову перспективу.

ПОРІВНЯЛЬНІ ПЕРЕВАГИ

Сильні сторони	підтримують	Можливості
Наявність виходу до Чорного моря і приналежність до найбільших річкових басейнів країни (басейни р. Південний Буг, р. Дніпро та річок Причорномор'я)		Запровадження енергозберігаючих і високо-продуктивних технологій
Наявність розгалуженої транспортної мережі (автомобільні, залізничні, водні, авіаційні шляхи)		Інтенсивний розвиток ІТ та інтернет-технологій
Наявність потужностей з обробки різних видів вантажів		Покращення логістичної доступності
Наявність умов для подальшого розвитку вітро- та геліоенергетики		Залучення інвестицій та міжнародної фінансової допомоги
Сприятливі природно-кліматичні умови для вирощування широкого кола сільськогосподарських культур		Формування сприятливого інноваційного середовища, що базується на ефективних комунікаціях та співпраці між усіма учасниками інноваційного процесу: науки, бізнесу та влади
Значний трудовий потенціал, наявність високваліфікованих спеціалістів		Збільшення обсягів експорту продукції з високою часткою доданої вартості
Наявність значних покладів нерудних будівельних корисних копалин (пісків, глин, суглинків, вапняків, гранітів)		Введення в дію нових потужностей альтернативної енергетики (вітро-, геліо- та біоелектростанцій)
Зростаюча роль підприємництва у виробництві продукції, зайнятості та наповненні бюджетів		Модернізація та відновлення зрошення
Унікальність окремої продукції, що виробляється, зокрема газових турбін та яхт «преміум» класу		Оновлення та розширення асортименту харчової продукції та підвищення її якості відповідно до міжнародних стандартів
Наявність морського узбережжя, природно рекреаційних ресурсів (морські піщані пляжі, мальовничі ландшафти берегів річки Південний Буг), об'єктів природно-заповідного фонду		Освоєння нових ринків, у т.ч. в рамках зон вільної торгівлі
Наявність розгалуженої мережі банківських установ та можливості для надання розширеного спектру послуг		Розвиток і удосконалення технологій знешкодження, переробки, утилізації та іншого використання відходів
		Збільшення портових потужностей

ВИКЛИКИ

Слабкі сторони	зменшують	Можливості
Значний знос існуючої інфраструктури області		Запровадження енергозберігаючих і високо-продуктивних технологій
Високий рівень фізичного зносу основних фондів у реальному секторі економіки області (насамперед у суднобудуванні), застарілість технологій		Інтенсивний розвиток ІТ та інтернет-технологій
Щільність автомобільних та залізничних шляхів не збільшується		Покращення логістичної доступності
Зменшення частки виробництв з високою часткою доданої вартості (переробна промисловість) та збільшення частки виробництва сировинних видів продукції		Залучення інвестицій та міжнародної фінансової допомоги
Міграція працездатного населення за кордон, від'ємний природний приріст населення та депопуляція сільського населення		Формування сприятливого інноваційного середовища, що базується на ефективних комунікаціях та співпраці між усіма учасниками інноваційного процесу: науки, бізнесу та влади
Застаріла науково-дослідна, технологічна та виробнича база багатьох установ, організацій та підприємств, насамперед суднобудівних та машинобудівних		Збільшення обсягів експорту продукції з високою часткою доданої вартості
Постійне зростання вартості матеріально-технічних ресурсів та енергоносіїв, високі ставки за банківськими кредитами,		Введення в дію нових потужностей альтернативної енергетики (вітро-, геліо- та біоелектростанцій)
Низька купівельна спроможність переважної частини населення		Модернізація та відновлення зрошення
Низька зайнятість населення у сільській місцевості, відсутність робочих місць у невеликих містах і селищах		Оновлення та розширення асортименту харчової продукції та підвищення її якості відповідно до міжнародних стандартів
Низька забезпеченість медичними та педагогічними кадрами		Освоєння нових ринків, у т.ч. в рамках зон вільної торгівлі
Проблема утилізації відходів		Розвиток і удосконалення технологій знешкодження, переробки, утилізації та іншого використання відходів
Зношеність потужностей комунальних очисних споруд та каналізаційних мереж		Збільшення портових потужностей

РИЗИКИ

Слабкі сторони	посилюють	Загрози
Значний знос існуючої інфраструктури області		Економічна нестабільність (інфляція, нестабільність курсу національної валюти, підвищення цін на енергоносії, паливно-мастильні матеріали тощо)
Високий рівень фізичного зносу основних фондів у реальному секторі економіки області (насамперед у суднобудуванні), застарілість технологій		Руйнування автошляхів внаслідок використання великовагової техніки
Щільність автомобільних та залізничних шляхів не збільшується		Загострення чи продовження воєнного конфлікту на сході
Зменшення частки виробництв з високою часткою доданої вартості (переробна промисловість) та збільшення частки виробництва сировинних видів продукції		Високий рівень тіньової зайнятості
Міграція працездатного населення за кордон, від'ємний природний приріст населення та депопуляція сільського населення		Втрата кваліфікованих і висококваліфікованих кадрів
Застаріла науково-дослідна, технологічна та виробнича база багатьох установ, організацій та підприємств, насамперед суднобудівних та машинобудівних		Зниження показників привабливості бізнесу в Україні для інвесторів
Постійне зростання вартості матеріально-технічних ресурсів та енергоносіїв, високі ставки за банківськими кредитами,		Зниження рівня індустріалізації
Низька купівельна спроможність переважної частини населення		Деградація та зниження родючості ґрунтів через їх переущільнення
Низька зайнятість населення у сільській місцевості, відсутність робочих місць у невеликих містах і селищах		Відсутність державної підтримки розвитку вітчизняного суднобудування
Низька забезпеченість медичними та педагогічними кадрами		Недостатність бюджетної підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності
Проблема утилізації відходів		Високий рівень утворення відходів та низькі показники їх використання як вторинної сировини
Зношеність потужностей комунальних очисних споруд та каналізаційних мереж		Високі ставки банківських відсотків за кредитні ресурси
		Наявність на території області об'єктів підвищеної небезпеки: магістрального аміакопроводу «Тольятті-Одеса» довжиною 166км; ДП НАЕК «Енергоатом» ВП «Южно-Українська АЕС»
		Скорочення обсягів будівництва у т.ч. житла
		Погіршення стану здоров'я населення
		Демографічна криза

3.1.3. Порівняльні переваги, виклики, захищеність та ризики Миколаївської області

3.1.3.1. Порівняльні переваги

В результаті побудови SWOT-матриці зв'язків між сильними сторонами та можливостями найбільшу підтримку через реалізацію сприятливих можливостей мають такі сторони:

Значний трудовий потенціал, наявність висококваліфікованих кадрів

Незважаючи на загальнодержавні тенденції щодо зменшення чисельності (з різних причин) наявного населення, частка людей працездатного віку в області складає 61,6%.

За рівнем зайнятості населення Миколаївщина (58,1%) випереджає майже всі сусідні регіони: Херсонську - 57,5 %, Кіровоградську - 54,5 %, Одеську - 57,2 %, окрім Дніпропетровської - 58,6 %.

Серед областей Причорноморського економічного району Миколаївська область посідає друге місце за рівнем вищої освіти у її мешканців (39,6% населення відповідного віку). Найвища частка таких осіб на Одещині (41,2%), найменша – у Херсонській області – 38,1%.

Питома вага населення із професійною (професійно-технічною) освітою на Миколаївщині є вищою (23,9%), ніж в Одеській (14,5%) та Херсонській (21,2%) областях.

Забезпечення регіону кваліфікованими кадрами здійснює мережа закладів вищої освіти, яка представлена 39 закладами у т.ч. 4 з них – національні.

Крім того, підготовку кваліфікованих робітників для потреб економіки регіону у Миколаївській області забезпечують 29 закладів професійної (професійно-технічної) освіти, з них 2 професійно-технічних училища; 21 професійний ліцей (та 2 філії); 4 вищих професійних училища; 2 навчальних центри при кримінально-виконавчих установах закритого типу.

Відповідно до галузевого спрямування 16 закладів професійної (професійно-технічної) освіти готують кваліфікованих робітників для сільського господарства, 7 – для промисловості, 2 – для сфери громадського харчування, 2 – для сфери послуг.

Серед важливих зовнішніх чинників ефективного використання потенціалу вищої і професійно освіти є доступ закладів до міжнародних проектів та програм, успішне впровадження національної освітньої реформи, налагодження більш тісної взаємодії з підприємствами для підвищення якості підготовки спеціалістів, затребуваних на ринку праці.

Вищими навчальними закладами Миколаївщини здійснюється активна робота, як з підготовки унікальних спеціалістів, так і науково- винахідницька робота, що також істотно може підтримати цю сильну сторону.

Наявність умов для подальшого розвитку вітро- і геліоенергетики

На сучасному етапі розвитку нетрадиційна енергетика вважається найперспективнішим способом заміщення традиційних джерел енергії за рахунок своїх численних переваг. Основними перевагами є: загальнодоступність, поновлюваність, екологічність та довговічність установок.

Миколаївщина має невичерпні ресурси для розвитку альтернативної енергетики завдяки своєму географічному розташуванню. Наявність 300 сонячних днів на рік та вітропотенціалу у районах Чорноморського узбережжя області, який є одним з найвищих в Україні, поступаючись лише гірським районам Карпат та Криму забезпечують належні умови для розвитку альтернативної енергетики.

Зважаючи на це, останніми роками в області спостерігається динамічний розвиток цього напряму діяльності.

Вітроенергетика.

В області введено в експлуатацію 25 вітроустановок загальною потужністю 70,1 МВт, зокрема у 2019 році: ТОВ «Вітряний парк Причорноморський» побудовано три пускові комплекси Ольвійської ВЕС (с. Рівне Чорноморська сільська рада), ТОВ «Вітряний парк Південний» побудовано I пусковий комплекс ВЕС «Ольвія-2» на території Чорноморської сільської ради.

Крім того, наступного року планується початок будівництва вітроелектростанції ТОВ «Тилігульська ВЕС» потужністю понад 500 МВт.

Перспективні пропозиції інвестиційних компаній полягають у будівництві 349 вітроустановок загальною потужністю 1169 МВт.

Геліоенергетика.

В області діють дві потужні геліоелектростанції: ТОВ «Нептун Солар» та ТОВ «Восход Солар».

Крім того, у 2019 році введено в дію низку об'єктів різної потужності у Баштанському, Вітовському, Веселинівському, Вознесенському, Владіївському, Єланецькому, Казанківському, Кривоозерському, Миколаївському, Новобузькому, Новоодеському та Снігурівському районах.

Збудованими сонячними електростанціями у 2018 році вироблено 78,1 млн кВт год електроенергії, що на 40,9 млн кВт год більше ніж у 2017 році

Перспективні пропозиції інвестиційних компаній полягають у будівництві 16 сонячних електростанцій загальною потужністю 360 МВт.

Унікальність окремої продукції що виробляється, зокрема газових турбін та яхт «преміум» класу.

В області сформовано достатньо стабільну структуру промисловості, яка базується на виробництві харчової продукції, енергетиці, машинобудуванні та металургії. Значна кількість цих підприємств експортують свою

продукцію за межі держави, зокрема: ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» (металургія), ТОВ «Сандора», ФГ «Органік Системс», ПрАТ «Лакталіс Миколаїв», ТДВ «Баштанський сирзавод», ПАТ «Коблево», ПАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» (харчова промисловість), ДП НВКГ «Зоря»-«Машпроект», АТ «Завод «Екватор», ПрАТ «Завод «Фрегат» (машинобудування), ТОВ «Возко», ТОВ «В-Центр» (виробництво шкіри та виробів з неї), ПрАТ «Санта Україна», ПП «Вікторія 8» (виробництво одягу) та ін.

За обсягами виробництва окремих видів продукції Миколаївщина займає лідируючі позиції в Україні.

Конкурентною перевагою Миколаївщини у контексті смарт-спеціалізації (на відміну від інших регіонів) є наявність науково-технічної та виробничої бази для будівництва на експорт яхт «преміум» класу, малотоннажних суден, надання послуг з судноремонту. Суднобудування області представлено такими підприємствами, як ВП «Суднобудівно-судноремонтний завод ТОВ СП «Нібулон», ТОВ «Чорноморська яхтенна верф», ТОВ «Артіль ЛТД» та іншими. Основна продукція цих підприємств – буксири, баржі, моторні та вітрильні яхти, судна на повітряних подушках.

Серед чинників наявного потенціалу є забезпечення ключових секторів економіки спеціалістами з високим рівнем професійної підготовки вищими навчальними закладами області.

Сприятливі природно-кліматичні умови для вирощування широкого кола сільськогосподарської продукції

Природно-кліматичні умови області є оптимальними для життя людини і господарської діяльності. Миколаївщина володіє вагомим природно-ресурсним потенціалом – має 2 млн. га сільськогосподарських угідь, з яких 1,7 млн. га ріллі, що становить 5 відс. орної землі в Україні, і виробляє конкурентоспроможну як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках сільськогосподарську продукцію.

Сприятливий клімат: жарке літо та м'яка і малосніжна зима, дозволяють вирощувати на території області значні врожаї зернових і технічних культур та широкий спектр плодоовочевих культур.

Миколаївська область вирощує: до 3 млн тон зернових культур; до 900 тис.тон насіння соняшнику; понад 500 тис.тон овочів відкритого та закритого ґрунту, крім того область входить до регіонів «томатного поясу» і є одним з лідерів зі збору винограду.

В напрямку вирощування та переробки сільськогосподарської продукції в області діють ТОВ «С-Росток», ТОВ «Зоря Інгулу», ФГ «Владам», ТОВ «Бандурський олійноекстракційний завод», ФГ «Органік Системс», ТОВ «Сандора», ТОВ СП «Нібулон» та інші. Виноградні плантації Миколаївщини дали поштовх для розвитку потужних виноробних підприємств - ПАТ «Коблево», ТОВ «Миколаївський коньячний завод».

Пріоритетними напрямками для розвитку вирощування сільгосппродукції є впровадження систем крапельного зрошення; розвиток органічного агровиробництва; впровадження у виробництво високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур.

Природні та кліматичні умови області сприятливі для **інтенсивного** високоефективного розвитку сільського господарства.

Також суттєвих можливостей надає – забезпеченість агросектору висококваліфікованими спеціалістами Миколаївським національним аграрним університетом.

Наявність виходу до Чорного моря і приналежність до найбільших річкових басейнів країни (басейни р. Південний Буг, р. Дніпро та річок Причорномор'я)

Особливістю розташування Миколаївської області є значна протяжність берегової лінії Чорного моря та його лиманів.

З одного боку - наявність водних артерій та приморське розташування області визначили розвиток регіону, як Бузько-Дніпровського транспортного вузла на північному узбережжі Чорного моря. В області є три морських, один річковий порти, морські термінали, які здатні переробляти 40 млн. тонн вантажів на рік.

Крім того, лоцманські проводки, послуги служб регулювання руху суден надає філія «Дельта - лоцман» ДП «Адміністрація морських портів України».

З іншого боку – Миколаївщина справжня скарбниця туристичних ресурсів Північного Причорномор'я. Це каньйони Південного Бугу та його приток, національні природні парки та рекреаційні зони, які відомі своїми лікувальними грязями, мінеральними водами, рапою Бейкушського та Тилігульського лиманів. Широкі піщані пляжі протяжністю понад 70 км зумовили виникнення на Чорноморському узбережжі трьох розвинутих курортних зон відпочинку – Коблеве, Рибаківка, Очаків.

Приналежність до найбільших річкових басейнів країни надає можливість області розглядати в перспективі розвиток аквакультури (розведення, вирощування, вилов та переробку риби і молюсків).

Також наявність водних артерій сприяє розвитку рафтингу, яхтингу та інших видів спорту. Щовесни проводяться яхтові регати у т.ч. екологічна регата «Кубок Кінбурської коси», що збирає найбільше число яхт на Чорному морі.

3.1.3.2. Виклики

В результаті побудови SWOT-матриці зв'язків між слабкими сторонами та можливостями останні спроможні компенсувати перші, а саме:

Запровадження енергозберігаючих та високо-продуктивних технологій може сприяти вирішенню проблем зношеності інфраструктури та

основних фондів в реальному секторі економіки (насамперед у суднобудуванні), збільшенню частки виробництв з високою доданою вартістю. Впровадження енергозберігаючих технологій забезпечить зниження вартості енергоносіїв та матеріально-технічних ресурсів.

Інтенсивний розвиток ІТ-технологій та інтернет-технологій зменшить вплив низки слабких моментів, а саме: застарілості науково-дослідних, технологічних та виробничих баз підприємств машинобудування. У соціальному блоці, сприятиме можливості отримувати кваліфіковані медичні консультації не залежно від місця проживання. Зменшуватимуться стрімкі темпи міграції населення у тому числі висококваліфікованих кадрів,

Модернізація та відновлення зрошення дозволить вирішити проблему низької зайнятості населення у сільській місцевості та у районах, віддалених від Миколаєва, як наслідок – зупинити природне скорочення населення, насамперед у сільській місцевості. Також забезпечиться відновлення та розвиток існуючої інфраструктури.

Формування сприятливого інноваційного середовища також сприятиме вирішенню демографічних проблем та створенню нових робочих місць, наповненню місцевих бюджетів. Крім того, забезпечуватиметься зростання доданої вартості виробництв та зменшення частки сировинних видів продукції, що в свою чергу сприятиме зменшенню рівня фізичного зносу основних фондів та існуючої інфраструктури області.

Одночасно, результати інноваційного процесу можуть дозволити компенсувати зростання цін на енергоносії та забезпечувати конкурентоздатність української продукції на ринку ЄС.

3.1.3.3. Ризики

В результаті побудови SWOT- матриці зв'язків між загрозами та слабкими сторонами можна з'ясувати, на які слабкі сторони суб'єкта аналізу можуть найбільше вплинути негативні зовнішні фактори (загрози):

Економічна нестабільність (інфляція національної валюти, підвищення цін на енергоносії, паливно-мастильні матеріали тощо) посилює такі слабкі сторони, як: низька купівельна спроможність населення, висока вартість кредитних ресурсів та недостатність власних коштів на технічне переоснащення та модернізацію виробництва, що в свою чергу блокує збільшення виробництв з високою часткою доданої вартості.

Зниження рівня індустріалізації буде консервувати значний знос існуючої інфраструктури та високий рівень зносу основних фондів на

виробництвах та блокувати розвиток виготовлення нових конкурентоспроможних видів продукції. Також будуть посилюватись диспропорції у соціально-економічному розвитку територіальних громад області.

Недостатня бюджетна підтримка науково-технічної та інноваційної діяльності також сприятиме поглибленню проблем щодо високого зносу основних фондів підприємств та виробництв, а також збільшенню частки сировинних видів продукції.

Зниження показників привабливості бізнесу для інвесторів є потенційним ризиком, враховуючи незадовільний транспортно-експлуатаційний стан автомобільних доріг, зношеність існуючої інфраструктури, а також постійне зростання вартості енергоносіїв та ставок банківських кредитів.

РОЗДІЛ 4. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стратегічне бачення Миколаївської області – перетворення Миколаївщини на регіон сталого економічного зростання на основі інноваційної промисловості, розвинутого транспортно-логістичного комплексу, важливого продовольчого центру країни з екологічним, високоефективним сільським господарством, комфортного та безпечного краю, де є всі умови для всебічного розвитку людини.

Місія Миколаївської області – забезпечити економічне зростання та стати конкурентоспроможним, соціально справедливим регіоном з безпечним довкіллям.